

VERGELIJKING TERUGBETALING VAN PSYCHOTHERAPIE & PSYCHOLOGISCHE BEGELEIDING door de verschillende mutualiteiten

Heverlee, maart 2019

Auteur	Datum laatste aanpassing	Status
Simon Ector	04/03/2019	Finaal

1. Analyse

Deze analyse gaat over de terugbetaling van **ambulante consultaties** bij een psycholoog of psychotherapeut. Ze gaat dus *niet* over een verblijf in psychiatrische ziekenhuizen, psychiatrische afdelingen van een algemeen ziekenhuis (PAAZ), psychiatrische verzorgingstehuizen (PVT) of Initiatieven Beschut Wonen (IBW). Ze gaat bovendien niet over consultaties bij Centra Geestelijke Gezondheidszorg (CGG), Centra Algemeen Welzijnswerk (CAW) of Revalidatiecentra (CAR).

De terugbetaling van psychotherapie en psychologische begeleiding wordt eind maart 2019 voor een beperkt aantal aandoeningen (angststoornissen, depressie en alcoholverslaving) opgenomen in de verplichte verzekering (die voor elk ziekenfonds hetzelfde is). Daarnaast voorziet de verplichte ziekteverzekering ook terugbetaling voor consultaties bij psychiaters. Niet alle psychiaters bieden ook psychotherapie aan. Deze vergelijking gaat over de **aanvullende voordelen en diensten**, die verschillen per ziekenfonds. Dit wil ook zeggen dat mensen die aangesloten zijn bij de Hulpkas voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering enkel recht hebben op terugbetaling voor ambulante psychologische begeleiding of psychotherapie indien ze voldoen aan de voorwaarden via de verplichte ziekteverzekering.

De analyse gebeurde op basis van de volgende vragen:

- Wie heeft recht op terugbetaling voor psychotherapie/psychologische begeleiding? (doelgroep)
- Om welke soort psychotherapie/psychologische begeleiding gaat het?
- Hoeveel bedraagt de terugbetaling en wat zijn de voorwaarden hiervoor?
- Welke eisen worden gesteld aan de psychotherapeut/psycholoog/klinisch orthopedagoog?

Daarna geven we nog informatie over de procedure om terugbetaling te bekomen en verwijzen we naar enkele andere initiatieven die de ziekenfondsen ondernemen om de geestelijke gezondheid te bevorderen.

2. Observaties

Enkele algemene indrukken:

- Algemeen bekeken is er een **verscheidenheid** in wat terugbetaald wordt.
- Alle ziekenfondsen bieden een terugbetaling voor de **doelgroep** kinderen en jongeren.
- **Voor de doelgroep volwassenen zijn er nog steeds twee ziekenfondsen die geen enkele vorm van terugbetaling of prijsvermindering aanbieden.** Dit blijft hetzelfde als in 2018! De terugbetaling is echter meestal beperkt.
- Sommige ziekenfondsen preciseren een **problematiek** waarvoor (extra) terugbetaling mogelijk is. Het gaat dan bijvoorbeeld om kanker, specifieke chronische somatische ziekten of een trauma.
- Enkele ziekenfondsen **bieden zelf een vorm van begeleiding aan:** een telefonische luisterlijn, online hulp of een gesprek bij een psycholoog van de sociale dienst. Sommige ziekenfondsen bieden zelf cursussen bv. Mindfulness, en andere gezondheid bevorderende diensten, bv. een app, aan.
- Er zijn verschillen in het **aantal sessies** die terugbetaald worden. Bij sommige ziekenfondsen worden jaarlijks een aantal psychotherapie sessies terugbetaald; anderen betalen eenmalig een aantal sessies terug. Dit varieert van 5 tot 16 sessies.
- **Het maximumbedrag dat terugbetaald wordt, varieert sterk.** Sommige ziekenfondsen bieden maximaal 50€ terugbetaling aan per jaar, andere 300€ per jaar of een maximaal bedrag van 540€ (eenmalig, in het totaal). Voor psychotherapie bij kinderen wordt doorgaans een hoger bedrag terugbetaald. Sommige ziekenfondsen bieden geen terugbetaling aan, maar maakten prijsafspraken met bepaalde psychotherapeuten waardoor er een korting is.
- **De criteria die gesteld worden aan psychotherapeuten en psychologen zijn relatief gelijklopend.**^[1] De meeste ziekenfondsen vereisen dat het gaat om een psycholoog, psychotherapeut of klinisch orthopedagoog aangesloten bij de Psychologencommissie (<https://www.compsy.be/>) of een beroepsvereniging. Voor enkele ziekenfondsen volstaat een masterdiploma psychologie of orthopedagogie. Eén ziekenfonds bepaalt geen vereisten waaraan de zorgverlener moet voldoen.

Hieronder staat de informatie voor alle ziekenfondsen. Achteraan in dit document staan details over hoe je terugbetaling kan verkrijgen, opgesplitst per ziekenfonds. Op onze websites vind je ook een **apart document per ziekenfonds**. Daarnaast vind je een **samenvattend document** dat op één pagina samenvat welke terugbetaling elk ziekenfonds biedt. Psychologen, psychotherapeuten, orthopedagogen en patiëntenverenigingen kunnen dit bijvoorbeeld aan de muur hangen om patiënten te informeren. Surf voor deze documenten naar <http://vlaamspatiëntenplatform.be/themas/geestelijke-gezondheid-opgang>

of www.opgang.be/themas/kostprijs-van-de-ggz

---

^[1] De beroepstitels ‘klinisch psycholoog’, ‘klinisch orthopedagoog’ en ‘psychotherapeut’ worden beschermd door de Wet van 4 april 2014 tot regeling van de geestelijke gezondheidszorgberoepen en tot wijziging van het K.B. nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen. Deze wet is van kracht vanaf 1 september 2016. Artikel 11 van het K.B. van 10 juli 2016 werd echter vernietigd door het Grondwettelijk Hof, voor psychotherapeuten die reeds werkzaam waren vóór de inwerkingtreding van de wet.

Christelijke Mutualiteit						
Provincie of afdeling	Leeftijdsgroep	Soort psychotherapie / begeleiding	Terugbetaling	Aantal sessies	Voorwaarden psychotherapeut / psycholoog/ klinisch orthopedagoog	Andere voorwaarden
Geen provinciale verschillen	Kinderen en jongeren die recht hebben op kinderbijslag	<ul style="list-style-type: none"> - Behandeling van psychische stoornissen en psychiatrische aandoeningen. - Online sessies komen ook in aanmerking voor terugbetaling. 	<p><i>Leden zonder verhoogde tegemoetkoming:</i> 50% van betaald honorarium (met max. van 30€)</p> <p><i>Leden met verhoogde tegemoetkoming:</i> 75% van betaald honorarium (met max. van 45€)</p>	12 sessies in het totaal (eenmalig)	Zelfstandige psychotherapeut die overeenkomst afgesloten heeft met CM	Verwijzing door arts, CGG, CLB, dienst Maatschappelijk Werk, sociale dienst studentenvoorzieningen of CAW
	Volwassenen die geen recht geven op kinderbijslag	<ul style="list-style-type: none"> - Behandeling van psychische stoornissen en psychiatrische aandoeningen - Online sessies komen ook in aanmerking voor terugbetaling 	<p><i>Volwassenen zonder verhoogde tegemoetkoming</i> Tot 10 euro per sessie (max. 50 procent van het betaalde honorarium)</p> <p><i>Volwassenen met verhoogde tegemoetkoming</i> Tot 15 euro per sessie (max. 75 procent van het honorarium)</p>	12 sessies in het totaal (eenmalig)	Zelfstandige psychotherapeut die overeenkomst afgesloten heeft met CM	Verwijzing door arts, CGG, CLB, dienst Maatschappelijk Werk, sociale dienst studentenvoorzieningen of CAW

Liberaal Mutualiteit						
Provincie/ afdeling	Leeftijdsgroep	Soort psychotherapie / begeleiding	Terugbetaling	Aantal sessies	Voorwaarden psychotherapeut / psycholoog/ klinisch orthopedagoog	Andere voorwaarden
Geen provinciale verschillen	Kinderen en jongeren die recht hebben op kinderbijslag	Psychologische begeleiding	20€ per sessie (tussentijd kan niet méér bedragen dan het effectief betaald bedrag)	Onbeperkt aantal sessies; terugbetaling van max. 120€ per kalenderjaar (tezamen met tussentijden voor de cursus mindfulness)	Alle psychologen die bij de Psychologencommissie zijn aangesloten, worden automatisch door het ziekenfonds erkend. Psychologen/klinisch orthopedagogen met een diploma psychotherapie die niet aangesloten zijn bij de Psychologencommissie, moeten een erkenningsaanvraag indienen. Erkenningsvoorwaarden: <ul style="list-style-type: none"> - Zorgverlener met diploma in richting menswetenschappen, niveau hoger onderwijs en diploma van aanvullende en wetenschappelijke onderbouwde opleiding psychotherapie (opleiding van min. 2 jaar; georganiseerd door een door de overheid erkende onderwijs of vormingsinstelling; die toegang geeft tot het lidmaatschap van een koepelvereniging voor psychotherapeuten in België en het diploma dient zich te situeren binnen 1 van de 4 hoofdrichtingen: psychodynamische, experiëntiële, gedrags- of systeemtherapie). - Zorgverlener zonder RIZIV-nummer - Zorgverlener voldoet aan BTW-verplichtingen - Zorgverlener kan een bewijs van aansluiting bij erkende beroepsvereniging voorleggen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Voorlegging van een betalingsbewijs van de verstrekker
		Cursus Mindfulness	60% van de kostprijs van de cursus	Onbeperkt aantal sessies; terugbetaling van max. 120€ per kalenderjaar (tezamen met tussentijden voor psychologische begeleiding)		
	Kinderen en jongeren die recht hebben op kinderbijslag	Psy-Go! (telefonisch/ online psychologische begeleiding)	Gratis	6 sessies per kalenderjaar		

Liberale Mutualiteit (vervolg)						
Provincie/ afdeling	Leeftijds- groep	Soort psychotherapie / begeleiding	Terugbetaling	Aantal sessies	Voorwaarden psychotherapeut/ psycholoog/ klinisch orthopedagoog	Andere voorwaarden
Geen provinciale verschillen	Volwassenen die geen recht hebben op kinderbijslag	Psychologische begeleiding	10€ per sessie (tussenkost kan niet méér bedragen dan het effectief betaald bedrag)	6 sessies; terugbetaling van max. 60€ per kalenderjaar (tezamen met tussenkomsten voor de cursus Mindfulness)	Zie hierboven	- Voorlegging van een betalingsbewijs van de psycholoog, of psychotherapeut
		Cursus Mindfulness	60% van de kostprijs van de cursus	Onbeperkt aantal sessies; terugbetaling van max. 60€ per kalenderjaar (tezamen met tussenkomsten voor psychologische begeleiding)		
		Psy-Go! (telefonisch/ online psychologische begeleiding)	Gratis	6 sessies per kalenderjaar	Prestaties worden enkel geleverd door een psycholoog van de derde waaraan de Landsbond van Liberale Mutualiteiten de organisatie van deze dienst heeft toevertrouwd.	- In regel zijn met de betaling van de bijdrage voor aanvullende diensten

Neutrale Ziekenfondsen						
Provincie of afdeling	Leeftijdsgroep	Soort psychotherapie / begeleiding	Terugbetaling	Aantal sessies	Voorwaarden psychotherapeut / psycholoog/ klinisch orthopedagoog	Andere voorwaarden
Vlaams & Neutraal Ziekenfonds	Kinderen en jongeren t.e.m. 18 jaar	Psychologische begeleiding	10€ per sessie (max. 100€ per kalenderjaar)	10 sessies per kalenderjaar	Master in de orthopedagogie, Master in de psychologie, psycholoog (aangesloten bij de psychologencommissie)	De ziekenfondsbijdrage is betaald.
	Volwassenen vanaf 19 jaar		10€ per sessie (max. 50€ per kalenderjaar)	5 sessies per kalenderjaar		
Neutraal Ziekenfonds Vlaanderen	Iedereen	Psychotherapie	10€ per sessie (max. 50€ per kalenderjaar)	5 sessies per kalenderjaar	Master in de orthopedagogie, Master in de psychologie, psycholoog (aangesloten bij de psychologencommissie)	De ziekenfondsbijdrage is betaald.
Symbio	Iedereen	Psychotherapie	10€ per sessie (max. 60€ per kalenderjaar)	6 sessies per kalenderjaar	Licentiaat psychologie/ erkende orthopedagoog	/
		Psychologische bijstand: U kunt gratis terecht bij een psycholoog van de sociale dienst die u advies en begeleiding geeft indien nodig.	NVT: gratis	1 sessie	Psycholoog van de sociale dienst van het ziekenfonds	

Onafhankelijke Ziekenfondsen						
Provincie of afdeling	Leeftijdsgroep	Soort psychotherapie / begeleiding	Terugbetaling	Aantal sessies	Voorwaarden psychotherapeut / psycholoog/ klinisch orthopedagoog	Andere voorwaarden
OZ Onafhankelijk Ziekenfonds	Kinderen en jongeren tot en met 18 jaar	<i>Psychotherapeutische sessies bij:</i> ADHD, eetstoornissen (anorexia en boulemie), trauma's (ongeval, verlies, incest, verkrachting), depressie, autisme, leerproblemen, angststoornissen en fobieën.	10€ per sessie	Max. 10 sessies per jaar	De behandeling moet gebeuren door een psycholoog of arts	De ziekenfondsbijdrage is betaald.
	Iedereen	<i>OZ Luisterlijn:</i> een telefoonnummer en chatmogelijkheid via app voor psychologische hulp. (meer info zie lager bij 'bijkomende informatie')	Gratis	Max. 5 gesprekken per jaar	Getrainde psychologen van de OZ luisterlijn	
	Iedereen met extra 'Medicalia' verzekering	Raadplegingen psychologie, orthopedagogie	75% van betaalde bedrag	Max. €600 per aansluitingsjaar	Verstrekkers erkend door het RIZIV of VMOB	Bijdragen Medicalia en aanleveren noodzakelijke bewijsstukken

Provincie of afdeling	Leeftijdsgroep	Soort psychotherapie / begeleiding	Terugbetaling	Aantal sessies	Voorwaarden psychotherapeut / psycholoog/ klinisch orthopedagoog	Andere voorwaarden
Partena Ziekenfonds	Kinderbijslaggerechtigde jongeren (tot max. 25 jaar)	<p>Psychotherapie. De terugbetaling geldt voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • alternatieve therapie • groepspsychotherapie • sociotherapie • PMT/ bewegingstherapie • creatieve therapie • psycho-educatie • sociale vaardigheden • systeemtherapie • dramatherapie • ergotherapie • danstherapie • muziektherapie • cognitieve gedragstherapie <p>Ook therapie sessies in een buurland van België (Nederland, Frankrijk, Duitsland, G.H. Luxemburg) komen in aanmerking.</p>	20€ per sessie	Max. 6 sessies per kalenderjaar	<p>Geen voorwaarden voor de psycholoog/ psychotherapeut</p> <p>Geen terugbetaling voor de klinisch orthopedagoog</p>	/
	<p>Personen met een chronische aandoening die voorkomen op de lijst van chronische ziekten van de Europese Commissie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Amputaties • Alzheimer • Anorexie • Astma/chronisch obstructieve longziekte (COPD) • Atherosclerose • Autistischespectrumstoornissen • Beroerte • Brandwonden • Boulimie • Ziekte van Crohn • Chronische pijnen • Creutzfeldt-Jakob • Depressie • Diabetes • Epilepsie • Gehoorstoornissen • Huntington • Hyperlipidemie/hyper cholesterolemie • Hypertensie • Kanker • Metabool syndroom • Mucoviscidose • Multiple sclerose • Nierziekten • Obesitas • Parkinson • Schizofrenie • Spier- en skeletaandoeningen <p>Vasculaire dementie Visuele handicaps</p>			<p>Max. 12 sessies per jaar (Iedereen onafhankelijk van leeftijd met chronische ziekte)</p> <p>(Opgelet: chronisch zieke jongeren hebben recht op 12 sessies, geen 12 +6)</p>		

	Volwassenen (niet-kinderbijslaggerechtigden vanaf 18 jaar)	Psychologische hulp via de telefoon (gratis nummer 0800 88 0 81)	Gratis	5 gratis gesprekken (45-60 min)	Erkende psycholoog	/
	Iedereen met extra 'Medicalia' verzekering	Alternatieve behandelingen	75% van betaald bedrag	Max. €600 per aansluitingsjaar	Erkende psychotherapeut/ psycholoog aangesloten bij de psychologen-commissie/ master orthopedagogie	Aansluiting Medicalia verzekering

Railcare						
Provincie of afdeling	Leeftijdsgroep	Soort psychotherapie / begeleiding	Terugbetaling	Aantal sessies	Voorwaarden psychotherapeut/ psycholoog/ kl. orthopedagoog	Andere voorwaarden
Geen provinciale verschillen	Kinderen en jongeren tot en met 25 jaar (ten laste van een van de ouders)	Ambulante psychologische begeleiding	<p><i>Leden zonder verhoogde tegemoetkoming:</i> 75% van het factuurbedrag (met max. van 15€)</p> <p><i>Leden met verhoogde tegemoetkoming:</i> 90% van het factuurbedrag (met max. van 18€)</p>	Onbeperkt, maar maximum gedurende twee jaar	Licentiaat of Master in de psychologie erkend door de Psychologencommissie Geen terugbetaling klinisch orthopedagoog	<ul style="list-style-type: none"> - Begin van de behandeling - Als persoon ten laste rechthebbende van de Kas der Geneeskundige Verzorging van de NMBS Holding - Er is geen tegemoetkoming van het RIZIV voorzien voor deze consultatie - Op basis van een omstandig medisch voorschrift opgemaakt door een huisarts, een kinderarts, een kinderpsychiater of een psychiater. Dit bevat minstens informatie over de diagnose, het aantal raadplegingen en het aantal gevraagde behandelingen.
	Andere aangeslotenen		€10 per sessie			Max. 6 sessies/ kalenderjaar

Socialistische Mutualiteiten						
Provincie of afdeling	Leeftijdsgroep	Soort psychotherapie/ begeleiding	Terugbetaling	Aantal sessies	Voorwaarden psychotherapeut / psycholoog/ klinisch orthopedagoog	Andere voorwaarden
Antwerpen: De VoorZorg	Iedereen	Psychologische begeleiding door WELL2DAY-psycholoog, -seksuoloog of -pijnpsycholoog	50% korting (je betaalt 28€ i.p.v. 56€)	Max. 12 sessies per jaar. Na de 12 ^e consultatie betaal je 42€.	Psycholoog of psychotherapeut waarmee het ziekenfonds samenwerkt (well2DAY@devoorzorg.be of 03/285 43 53) Geen terugbetaling klinisch orthopedagoog	Als je een afspraak annuleert < 24 uur voor de afspraak plaatsvindt, wordt 100% van de gereserveerde consultatie aangerekend.
		Relatie- en gezinstherapie	45% korting (je betaalt 44€ per consultatie i.p.v. 80€ ongeacht het aantal personen)	Max. 12 sessies per kalenderjaar Na de 12 ^e consultatie betaal je 68€.		
		Psychologische begeleiding door erkende psycholoog of psychotherapeut	10€ per sessie	Max. 12 sessies per kalenderjaar	Psycholoog erkend door de Psychologencommissie of psychotherapeut erkend door het ziekenfonds (voordelen@devoorzorg.be of 03/285 46 55) Geen terugbetaling klinisch orthopedagoog	De tegemoetkoming bij een erkend psycholoog of psychotherapeut en de korting bij de Well2DAY-psycholoog of -psychotherapeut kan je niet combineren binnen dezelfde sessie.

Provincie of afdeling	Leeftijdsgroep	Soort psychotherapie/begeleiding	Terugbetaling	Aantal sessies	Voorwaarden psychotherapeut/psycholoog/ klinisch orthopedagoog	Andere voorwaarden
Antwerpen: De VoorZorg (vervolg)	Kinderen en jongeren tot en met 18 jaar, of zolang er recht is op kinderbijslag	Psychologische begeleiding	<p><i>Leden zonder verhoogde tegemoetkoming:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - 15€ per individuele sessie - 5€ per groepsessie (max. 120€ per kalenderjaar) <p><i>Leden met verhoogde tegemoetkoming:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - 30€ per individuele sessie - 10€ per groepsessie (max. 240€ per kalenderjaar) 	<p><i>Individuele therapie:</i></p> <p>max. 8 sessies per kalenderjaar.</p> <p><i>Groepstherapie:</i></p> <p>max. 16 sessies per kalenderjaar.</p>	<p>Psycholoog erkend door de Psychologencommissie of psychotherapeut erkend door het ziekenfonds (voordelen@devoorzorg.be of 03/285 46 55)</p> <p>Geen terugbetaling klinisch orthopedagoog</p>	<p>Geen tegemoetkoming voor behandelingen tijdens een hospitalisatie of verblijf in een instelling voor gehandicapten.</p>
	Kinderen en jongeren	Intelligentie-onderzoek (4-15 jaar) en neuropsychologisch onderzoek (6-15 jaar)	112 € in plaats van 200 € per test	Max. 2 onderzoeken per gezin	<p>Bij de kinderpsychologen van Well2DAY - Psycholoog of psychotherapeut waarmee het ziekenfonds samenwerkt (well2DAY@devoorzorg.be of 03/285 43 53)</p> <p>Geen terugbetaling klinisch orthopedagoog</p>	<p>Als je een afspraak annuleert minder dan 24u voor de afspraak plaatsvindt, wordt 100% van de gereserveerde consultatie aangerekend.</p>

Provincie of afdeling	Leeftijdsgroep	Soort psychotherapie/ begeleiding	Terugbetaling	Aantal sessies	Voorwaarden psychotherapeut/ psycholoog/ klinisch orthopedagoog	Andere voorwaarden
Limburg: De VoorZorg	Kinderen en jongeren tot 18 jaar	Psychologische ondersteuning	<p><i>Leden zonder verhoogde tegemoetkoming:</i> 50% van het honorarium (inclusief BTW), maximaal 30€ per sessie</p> <p><i>Leden met verhoogde tegemoetkoming:</i> 75% van het honorarium (inclusief BTW), maximaal 45€ per sessie</p>	7 sessies in het totaal (eenmalig)	Psycholoog/ psychotherapeut/ klinisch orthopedagoog erkend door het ziekenfonds	<p><i>Geen terugbetaling in volgende gevallen:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Psychologische ondersteuning in residentieel verband - Psychologische ondersteuning i.k.v. de werking van CGG, CLB, revalidatiecentrum, Kind en Gezin, Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, maatschappelijk werk, onderwijs en bijzondere jeugdbijstand.

Provincie of afdeling	Leeftijdsgroep	Soort psychotherapie/ begeleiding	Terugbetaling	Aantal sessies	Voorwaarden psychotherapeut / psycholoog/ klinisch orthopedagoog	Andere voorwaarden
Oost-Vlaanderen: Bond Moyson	Kinderbijslag-gerechtigde jongeren (tot max. 25 jaar)	Psychotherapie	<i>Leden zonder verhoogde tegemoetkoming:</i> 50% van de kosten (max. 20€ per sessie) <i>Leden met verhoogde tegemoetkoming:</i> 50% van de kosten (max. 25€ per sessie)	Max. 12 sessies per jaar	De therapie gebeurt bij een psychotherapeut die lid is van een door het ziekenfonds erkende beroepsvereniging	De ziekenfondsbijdrage is betaald.
	Kinderen, jongeren en hun ouders	Kinder- en jongerenpsycholoog	47€ per sessie (extra terugbetaling via het aanvullend voordeel psychotherapie) i.p.v. 60€ voor niet-leden.	Onbeperkt	Psycholoog/ therapeut binnen de Fit&Well2DAY consultaties	De ziekenfondsbijdrage is betaald. Deze consultaties staan ook open voor niet-leden.
	Volwassenen	Psychotherapie	<i>Leden zonder verhoogde tegemoetkoming:</i> 50% van de kosten (max. 10€ per sessie) <i>Leden met verhoogde tegemoetkoming:</i> 50% van de kosten (max. 15€ per sessie)	Max. 12 sessies per jaar	De therapie gebeurt bij een psychotherapeut die lid is van een door het ziekenfonds erkende beroepsvereniging	De ziekenfondsbijdrage is betaald.
	Iedereen	Eerstelijnspsycholoog	47€ per sessie (extra terugbetaling mogelijk via het aanvullend voordeel psychotherapie) i.p.v. 60€ voor niet-leden.	Onbeperkt	Psycholoog/ therapeut binnen de Fit&Well2DAY consultaties	De ziekenfondsbijdrage is betaald. Deze consultaties staan ook open voor niet-leden.

Provincie of afdeling	Leeftijdsgroep	Soort psychotherapie / begeleiding	Terugbetaling	Aantal sessies	Voorwaarden psychotherapeut / psycholoog/ klinisch orthopedagoog	Andere voorwaarden
Vlaams-Brabant: Federatie van Socialistische mutualiteiten van Brabant	Iedereen	Psychotherapie	20€ per sessie	Max. 8 sessies per kalenderjaar	Licentiaat psychologie geregistreerd bij Psychologencommissie Geen terugbetaling klinisch orthopedagoog	De ziekenfondsbijdrage is betaald.
West- Vlaanderen: Bond Moyson	Jongeren tot en met 18 jaar	Psychotherapie en geestelijke gezondheidszorg	50% van de kosten tot maximaal 250€ (eenmalig).	Onbeperkt aantal sessies tot een max. van 250€ (tezamen met tussenkomen voor dieetadvies)	Psychotherapeut/ psycholoog/ klinisch orthopedagoog aangesloten bij een beroepsvereniging (identificatie via stempel)	Er is een voorschrift van de arts. De ziekenfondsbijdrage is betaald
	Vanaf 19 jaar	Psychotherapie	Terugbetaling van €10 per sessie tot een maximaal €50 per jaar	5 sessies	Erkend psychotherapeut/ psycholoog/ klinisch orthopedagoog	Er is een voorschrift van de arts. De ziekenfondsbijdrage is betaald Voor raadplegingen vanaf 01.01.2018
	Iedereen	Psychotherapie	Geen terugbetaling, maar korting: - de 1 ^{ste} sessie kost max. 35€ (voor 45 minuten) - Vanaf de 2 ^{de} sessie is de kostprijs max. 50€	Onbeperkt	'Fit&wel' psychotherapeut waarmee het ziekenfonds tariefafspraken heeft	Ziekenfondsbijdrage is betaald

BIJKOMENDE INFORMATIE

Christelijke Mutualiteit

Procedure voor terugbetaling

1. Zoek een zelfstandige psychotherapeut die met CM een overeenkomst heeft afgesloten (psychotherapeuten die ook actief zijn als zorgverlener, zoals psychiaters of artsen, zijn niet in deze lijst opgenomen), via http://www.cm.be/binaries/PSYCHOTHERAPEUTEN_tcm375-120517.pdf
2. Download het aanvraagformulier via http://www.cm.be/binaries/Attest-psychotherapie_tcm375-102278.pdf
3. Laat het formulier invullen door de psychotherapeut en bezorg het aan je CM-ziekenfonds.
4. De tegemoetkoming wordt op je rekening overgeschreven.

Welke psychotherapeuten kunnen een overeenkomst afsluiten?

De psychotherapeut dient te beschikken over:

- een diploma menswetenschappen, minstens niveau hoger onderwijs;
- én een diploma van een aanvullende en wetenschappelijk onderbouwde opleiding psychotherapie:
- van minstens drie jaar;
- georganiseerd door een door de overheid erkende onderwijsinstelling of door een vormingsinstelling;
- die toegang geeft tot het lidmaatschap van een koepelvereniging voor psychotherapeuten in België, die psychotherapeuten verenigt van meer dan één onderwijs- of vormingsinstelling;
- die zich situeert binnen één van de vier hoofdrichtingen: psychodynamische, experiëntiële, gedrags- of systeempsychotherapie;
- een zelfstandigenstatuut (in hoofd- of in bijberoep);
- een beroepsaansprakelijkheidsverzekering.

De psychotherapeut dient bovendien:

- lid te zijn van een koepelvereniging voor psychotherapeuten in België, die psychotherapeuten verenigt van meer dan één onderwijs- of vormingsinstelling en zich situeert binnen één van de vier hoofdrichtingen: psychodynamische, experiëntiële, gedrags- of systeempsychotherapie;
- te voldoen aan de BTW-verplichtingen.

Andere initiatieven rond geestelijke gezondheid

- Aanbod van cursussen over mindfulness, depressieve gevoelens etc.
- Studenten of hun omgeving die tijdens de blok- of examenperiode vragen hebben of even stoom willen aflaten, kunnen terecht bij Teleblok, de **gratis chatlijn** van CM.
- CM-gezondheidscoach

Meer informatie via <http://www.cm.be/gezond-leven/mentale-fitheid/index.jsp>

Liberaal Mutualiteit

Procedure voor terugbetaling

1. Download het formulier via <http://www.lm.be> (vergeet niet bovenaan de juiste provincie aan te duiden)
2. Vraag de doorverwijzer (voor de kinderen en jongeren) en de psychotherapeut het formulier in te vullen.
3. Bezorg het formulier aan je kantoor.
4. De terugbetaling wordt op je bankrekening gestort.

Andere initiatieven rond geestelijke gezondheid

- Tussenkost voor deelname aan een cursus Mindfulness door de doelgroepen vermeld in de tabel. Deze tussenkost bedraagt 60% van de kostprijs van de cursus met een maximum van €60 voor volwassenen en €120 voor jongeren (recht op kinderbijslag) per kalenderjaar (max. tezamen met de consultaties psychologische begeleiding). De verstrekkers dienen aan dezelfde voorwaarden te voldoen als voor de consultaties. Meer informatie via <http://www.lm.be/>
- Psy-Go! is de gratis psychologische begeleiding op afstand voor leden van LM. Een team van ervaren, gediplomeerde psychologen staat klaar om te luisteren naar je problemen en je op een professionele manier te helpen. Bel 0800 32011 of download de iConnectYou-app in de Google Play store (Android) of de Apple App Store (iOS) en voer de passcode Psy-Go! in bij je registratie.

Neutrale Ziekenfondsen

Vlaams & Neutraal Ziekenfonds

Procedure voor terugbetaling

1. Download het standaardformulier via <https://www.vnz.be/wp-content/uploads/2014/11/psychologischebegeleiding.pdf>
2. Vraag de psychotherapeut, psycholoog of orthopedagoog het formulier in te vullen (met een duidelijke stempel).
3. Bezorg het formulier aan je kantoor of via mail: gezondheidszorgen@vnz.be
4. De terugbetaling wordt op je bankrekening gestort.

Neutraal Ziekenfonds Vlaanderen

Procedure om terugbetaling te verkrijgen

1. Download het standaardformulier via http://www.nzvl.be/sites/default/files/GA0091%20%20PSYCHOTHERAPIE%20-%20TUSSENKOMST_0.pdf
2. Vraag de psychotherapeut het formulier in te vullen (met een duidelijke stempel).
3. Bezorg het formulier aan je kantoor.
4. De terugbetaling wordt op je bankrekening gestort.

Symbio

1. Download het standaardformulier via <http://www.symbio.be/assets/Psychologie-NL.pdf>
2. Vraag de psychotherapeut het formulier in te vullen (met een duidelijke stempel).
3. Bezorg het formulier aan je kantoor.
4. De terugbetaling wordt op je bankrekening gestort.

Onafhankelijke Ziekenfondsen

OZ Onafhankelijk Ziekenfonds

Procedure voor terugbetaling

1. Download het standaardformulier via <https://www.oz.be/gezondheid/oz-voordelenpakket/gezondheid/psychotherapie-bij-kinderen#aanvragen> of vraag een getuigschrift voor verstrekte hulp / betalingsbewijs waarop de behandelingsdata vermeld zijn.
2. Vraag de arts/psycholoog het formulier in te vullen.
3. Vergeet je kleefzegels niet.
4. Bezorg het formulier aan je kantoor of dien het formulier online in via het 'Mijn OZ' platform (inloggen mogelijk via ItsMe).
5. De terugbetaling wordt op je bankrekening gestort.

De OZ Luisterlijn

- De OZ Luisterlijn is een telefoonnummer (0800 84 84 5) voor psychologische hulp.
- Bij het eerste gesprek krijg je de psycholoog toegewezen die jou het best kan helpen. Alle volgende gesprekken heb je met diezelfde psycholoog, tenzij je zelf liever iemand anders spreekt.
- Vanaf 1 januari 2018 kan je ook kiezen voor een chatgesprek in plaats van een telefoongesprek. Het chatgesprek gebeurt via een app (iConnectYou) op je smartphone. De app is te downloaden via <https://www.oz.be/gezondheid/oz-voordelenpakket/gezondheid/psychologische-bijstand#aanvragen>
- Je kan elke dag bellen/chatten tussen 8u en 21u voor gratis psychologische hulp bij grote problemen of kleine vragen. Er zijn geen wachttijden en je wordt meteen geholpen door professionele psychologen of psychotherapeuten.
- Indien nodig kunnen de psychologen je ook doorverwijzen naar de praktijk van een psycholoog of psychotherapeut. Zij zorgen er dan voor dat je bij de juiste persoon terecht komt voor jouw probleem en dat de wachttijd zo kort mogelijk is. Voor deze persoonlijke gesprekken voorziet OZ geen tegemoetkoming vanuit de ziekteverzekering.

Medicalia

1. Invullen aansluitingsformulier extra verzekering Medicalia, dit vind je via <https://www.oz.be/gezondheid/extra-verzekeringen/medicalia#terugbetalingen>
2. Om de terugbetaling van remgelden te verkrijgen, volstaat het om je doktersbriefje of getuigschrift voor verstrekte hulp binnen te brengen. Je ontvangt dan eerst de wettelijke terugbetaling. Eén keer per week wordt automatisch de extra tegemoetkoming van Medicalia berekend en op je rekening gestort.

Partena Ziekenfonds

Procedure om terugbetaling te verkrijgen

1. Download het formulier 'psychotherapie' via <http://www.partena-ziekenfonds.be/nl/ziekenfonds-en-voordelen/voordelen-en-terugbetalingen/psychotherapie>
2. Laat het invullen door de psychotherapeut.
3. Bezorg het formulier terug voorzien van een witte kleefzegel.
4. Kadert de psychotherapie in de behandeling van chronische ziektes, voeg dan ook het medische attest toe met vermelding van de chronische ziekte. Dit krijg je van je arts.
5. De terugbetaling wordt op je bankrekening gestort op voorwaarde dat je in orde bent met je ziekenfondsbijdrage.

Procedure terugbetaling Medicalia

1. Download het formulier 'aanvraag voor een tegemoetkoming' via <http://www.partena-ziekenfonds.be/nl/aanbod-verzekeringen/medicalia>
2. Laat het invullen door de verstrekker
3. Bezorg het formulier samen met het originele betaalbewijs of de originele factuur aan Partena

Andere initiatieven rond geestelijke gezondheid

- Partena Luisterlijn voor psychologische hulp. Leden van Partena Ziekenfonds krijgen tot 5 gesprekken met een erkende psycholoog per jaar gratis. Meer informatie via: <https://www.partena-ziekenfonds.be/nl/ziekenfonds-en-voordelen/voordelen-en-terugbetalingen/luisterlijn>
- Cursus Mindfulness bij Mindful Me
Meer informatie via: <http://www.partena-ziekenfonds.be/nl/ziekenfonds-en-voordelen/voordelen-en-terugbetalingen/mindfulness>
- Equicoaching bij 'VerSchil' (coaching met paarden)
Meer informatie via <http://www.partena-ziekenfonds.be/nl/ziekenfonds-en-voordelen/voordelen-en-terugbetalingen/ver-schil-training-en-coaching>

RailCare

Procedure voor terugbetaling

- **Voor kinderen en jongeren tot 25 jaar (persoon ten laste van een van de ouders):** Bezorg het voorschrift van de arts samen met de factuur van de psycholoog aan het gewestelijk geneeskundig centrum (GGC) van de Kas der geneeskundige verzorging van HR-Rail. De behandeling mag al starten vóór het akkoord van het gewestelijk geneeskundig centrum. De rechthebbende moet jonger zijn dan 25 jaar bij het begin van de behandeling. De terugbetaling vind je terug onder de code 064.
- **Voor andere aangeslotenen:** Bezorg het ontvangstbewijs waarop de identificatie en de handtekening van de psycholoog, de datum van de sessie en het ontvangen bedrag staan aan het gewestelijk geneeskundig centrum (GGC) van de Kas der geneeskundige verzorging van HR-Rail. De terugbetaling vind je terug onder de code 065.

Contactgegevens van de Gewestelijke geneeskundige centra (GGC):

- GGC Brussel: 0800/95 480 - ggcbrussel@hr-rail.be
- GGC Brugge en Gent: 0800/95 483 - ggcbrugge@hr-rail.be
- GGC Hasselt, Mechelen en Antwerpen: 0800/95 481 - ggchasselt@hr-rail.be
- Website RailCare: <https://hr-railcare.be/>

Socialistische Mutualiteiten

Antwerpen: De VoorZorg

Procedure om korting te verkrijgen voor Well2DAY-psycholoog/psychotherapeut en relatie- & gezinstherapie

1. Maak een afspraak bij een van de psychologen of psychotherapeuten (zie hieronder). Stuur een e-mail naar Well2DAY@devoorzorg.be of bel 03/285 43 53.

Well2DAY-centra:

Antwerpen, Amerikalei 110
Geel, Werft 59
Herentals, Zandstraat 42
Heist-op-den-Berg, Binnenweg 3
Mechelen, Désiré Boucherystraat 10
Turnhout, de Merodelei 19

Well2DAY-spots:

Antwerpen, Sint-Bernardsesteenweg 200
Bornem, Kapelstraat 36
Boom, Antwerpsestraat 33
Kapellen, Dorpsplein 9
Mortsel, Statielei 4
Schoten, Churchillaan 53
Sint-Katelijne-Waver, Borgersteinlei 100

2. De korting wordt onmiddellijk verrekend tijdens de consultatie.

Procedure om terugbetaling te verkrijgen voor psychologische begeleiding

1. Zoek een psycholoog die erkend is door de psychologencommissie (zoekfunctie op <https://www.compsy.be/mijn-psycholoog-erkend>) of een psychotherapeut erkend door het ziekenfonds zie lijst: https://www.devoorzorg.be/SiteCollectionDocuments/Lijst-tabel-grafiek/304/lijst_erkende_psychotherapeuten.pdf
2. Download het behandelingsattest:
  - voor kinderen en jongeren: https://www.devoorzorg.be/SiteCollectionDocuments/Formulieren/304/Psychologische_bijstand_jongeren-terugbetalingsformulier.pdf
  - voor volwassenen: https://www.devoorzorg.be/SiteCollectionDocuments/Formulieren/304/Psychologische_bijstand_volwassenen-terugbetalingsformulier.pdf
3. Laat het formulier invullen door de psycholoog en bezorg het aan je ziekenfonds.
4. De tegemoetkoming wordt op je rekening overgeschreven.
5. Meer info via voordelen@devoorzorg.be of 03/285 46 55.

Limburg: De VoorZorg

Procedure voor terugbetaling

1. Vraag het aanvraagformulier via uw kantoor.
2. Vraag aan de psycholoog om dit formulier in te vullen.
3. Kleef er een roze klever op.
4. Ga met het aanvraagformulier naar het loket van je kantoor.
5. De terugbetaling wordt op je bankrekening gestort.

Lijst psychologen die erkend zijn door De VoorZorg:

https://www.devoorzorg.be/SiteCollectionDocuments/Lijst-tabel-grafiek/322/Lijst%20psychologen_.pdf

Welke psychotherapeuten kunnen een overeenkomst afsluiten?

- De psychotherapeut dient te beschikken over een universitair diploma in de mens- of gedragswetenschappen, en/of een niet-universitair diploma van het hoger onderwijs m.b.t. gelijkwaardige terreinen. Het gaat om een opleiding:
  - georganiseerd door een door de overheid erkende onderwijsinstelling of door een vormingsinstelling;
  - die zich situeert binnen één van de 4 hoofdrichtingen: psychodynamische, experiëntiële, gedrags- of systeempsychotherapie, of een combinatietherapie, zoals de eclecticische therapie (de psychotherapeut bezorgt de nodige bewijsstukken aan het ziekenfonds).
- De psychotherapeut:
  - heeft geen RIZIV-nummer;
  - voldoet aan de BTW-verplichtingen;
  - deelt jaarlijks de door hem/haar toegepaste tarieven mee aan De VoorZorg (of op het moment dat De VoorZorg hierom vraagt);
  - beschikt over een zelfstandigenstatuut (in hoofd- of bijberoep);
  - beschikt over een beroepsaansprakelijkheidsverzekering;
  - is bereid om de voorwaarden met de nodige bewijsstukken te staven op eenvoudig verzoek van De VoorZorg.

Oost-Vlaanderen: Bond Moyson

Procedure voor terugbetaling

1. Terugbetaling op basis van een beurtenformulier af te halen in een kantoor van Bond Moyson, aan te vragen via vragen@bondmoyson.be of tel. 09/333 55 00 of af te drukken via de website www.bondmoyson.be.
2. Bezorg het ingevulde formulier terug via je Bond Moyson-kantoor of via één van de rode Bond Moyson- brievenbussen.

Procedure om een afspraak te verkrijgen met een Fit&Well2DAY-psycholoog/psychotherapeut

Maak een afspraak bij een van de psychologen of psychotherapeuten. Stuur een e-mail naar fit@bondmoyson.be, telefonisch op 09/333 55 00 (optie 2) of kom langs in een Bond Moysonkantoor. De korting voor leden wordt onmiddellijk verrekend tijdens de consultatie. Er zijn consultaties op volgende locaties:

Gent, Vrijdagmarkt 10
Ledeberg, Hundelgemsesteenweg 7
Sint-Niklaas, Leopold II Laan 20
Aalst, Geraardsbergsestraat 69
Zottegem, Buke 2

Vlaams-Brabant: Federatie van Socialistische mutualiteiten van Brabant

Procedure voor terugbetaling

1. Download het modelattest via https://www.fmsb.be/sites/secure.fmsb.be/files/Psychotherapie_nl.pdf of vraag het in één van de kantoren.
2. Vraag de psycholoog het attest in te vullen.
3. Bezorg het attest aan je kantoor.
4. De terugbetaling wordt op je bankrekening gestort.

West-Vlaanderen: Bond Moyson

Procedure om terugbetaling te verkrijgen voor kinderen en jongeren

1. Download het formulier 'paramedische zorgen' via https://www.bondmoyson.be/SiteCollectionDocuments/Formulieren/309/param_zorgen_ADMIN.pdf
2. Vraag de psychotherapeut het formulier in te vullen.
3. Bezorg het formulier+ voorschrift van de arts aan je kantoor.
4. De terugbetaling wordt op je bankrekening gestort.

Procedure om terugbetaling te verkrijgen voor volwassenen vanaf 19 jaar

1. Download het formulier 'psychotherapie voor volwassenen' via https://www.bondmoyson.be/SiteCollectionDocuments/Formulieren/309/psychotherapie_ADMIN.pdf
2. Vraag de psychotherapeut het formulier in te vullen
3. Bezorg het formulier + voorschrift van de arts aan je kantoor
4. De terugbetaling wordt op je bankrekening gestort

Procedure om van de korting voor psychotherapie gebruik te kunnen maken

1. Zoek via <http://www.bondmoyson.be/wvl/gezond-actief/fitwel/Partners/Pages/psychotherapeuten.aspx> welke psychotherapeuten korting bieden. Je kan per therapeut nagaan wat zijn/haar specialisaties zijn.
2. Maak een afspraak en vermeld dat je lid bent van Bond Moyson West-Vlaanderen en gebruik wenst te maken van het fit&wel-tarief.
3. Neem een roze klever mee bij je bezoek als bewijs dat je lid bent van Bond Moyson West-Vlaanderen.

Het Vlaams Patiëntenplatform vzw en OPGanG?

Het **Vlaams Patiëntenplatform vzw (VPP)** is een onafhankelijke koepelorganisatie van een honderdtal patiëntenverenigingen uit Vlaanderen en streeft naar een toegankelijke zorg op maat voor de patiënt en zijn omgeving. Om dat te bereiken is het nodig dat patiënten actief deelnemen aan de uitbouw van het gezondheidsbeleid en de gezondheidszorg. De projecten van het VPP worden gedragen door vertegenwoordigers uit de patiëntenverenigingen. Patiëntenrechten, onafhankelijk klachtrecht voor patiënten, toegankelijkheid van zorg, gelijke kansen op het vlak van verzekeringen, werkgelegenheid, medicatie, ... zijn belangrijke aandachtspunten in de werking.

Mensen met een chronische ziekte zitten vaak met vergelijkbare vragen en worstelen met dezelfde knelpunten. Het VPP ziet het gezamenlijk aanpakken van gemeenschappelijke noden als een belangrijk werkerrein.

Er wordt zonder twijfel hard gewerkt aan de uitbouw van betaalbare kwaliteitszorg. Maar het perspectief van de patiënt is veel te weinig doorslaggevend. De stem van de gebruikers moet gehoord en gewaardeerd worden. Daadwerkelijke inspraak, vertegenwoordiging en participatie realiseren op basis van een gedeeld standpunt van de patiënt: dat is een opdracht voor het VPP.

OPGanG, de Open Patiëntenkoepel geestelijke gezondheid, wil de krachten, kwaliteiten en expertise van ervaringsdeskundigen bundelen om zo actief te participeren op de verschillende niveaus van de geestelijke gezondheidszorg. Hierbij zijn het perspectief van de cliënt, de visie op herstel, patiëntenparticipatie en het benutten van ervaringsdeskundigheid de fundamentele van ons denken en handelen.

OPGanG is een gezamenlijk initiatief van verschillende patiëntenverenigingen en lotgenotengroepen uit de geestelijke gezondheidszorg. Zij werken samen om met het Vlaams Patiëntenplatform en onder begeleiding van Trefpunt Zelfhulp met eenduidige stem het beleid op alle niveaus te informeren en beïnvloeden.

www.vlaamspatientenplatform.be

<http://www.opgang.be/>

